

Vybrané aspekty ekonomického vývoje Východního bloku v 50. a 60. letech

I. Tabulky převzaté z :

Vykoukal Jiří, Litera Bohuslav, Tejchman Miroslav, Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944 – 1989, Praha 2000

TABULKA 1: Analýza hospodářského růstu (v %)

Země	1950-1960	1960-1964
Bulharsko	8,1	5,7
Československo	6,5	0,9
NDR	8,9	2,4
Maďarsko	5,7	4,9
Polsko	5,6	4,8
Rumunsko	9,0	8,2
SSSR	8,3	4,8
Jugoslávie	7,4	7,7

TABULKA 2: Průměrné roční tempo růstu národního důchodu v evropských socialistických zemích a SSSR za léta 1956-1980 (v %)

	1956-1960	1961-1965	1966-1970	1971-1975	1976-1980	1951-1980
Bulharsko	9,7	6,7	8,7	7,9	6,1	7,8
ČSSR	7,0	0,2	4,2	5,5	3,7	4,8
Maďarsko	6,0	4,1	6,8	6,5	3,5	5,4
NDR	7,0	3,5	5,2	5,4	4,1	6,4
Polsko	6,5	6,2	6,0	9,8	1,4	6,4
Rumunsko	6,5	9,7	8,6	9,1	7,2	8,8
SSSR	9,1	6,5	7,7	5,6	4,3	7,4

Otázky:

1. Pokuste se interpretovat důvody vysokého tempa růstu v 50. letech a jeho postupný pokles.

II. Následující tabulky jsou převzaty z:

KAPLAN Karel, Kořeny československé reformy 1968 2, Doplněk, Brno 2000, s. 413 - 414

TABULKA 3: Průměrné měsíční příjmy v Kč: ČSSR

Rok	Těžký průmysl	Lehký průmysl	Rozdíl
1960	1556	1180	376
1967	1772	1357	415

Otázky:

2. Určete na základě tabulky, na jaký typ průmyslu byl kladen důraz.

TABULKA 4: Struktura zaměstnanců v hospodářství (bez JZD) podle výše mezd, v %, měsíční příjmy v Kč: ČSSR

Příjmy v Kčs	1959	1961	1963	1966
Do 600	1,7	0,5	0,3	0,3
601 – 1000	19,8	14,6	12,5	10,3
1001 – 2000	67,5	69,4	70,8	69,1
2001 – 3000	10,1	14,0	15,0	18,3
3001 a více	0,9	1,5	1,4	2,0

Otázky:

3. V 50. letech byly mzdy nivelizovány. Co můžeme vyvodit na základě této tabulky?

TABULKA 5: příjmy v jednotlivých odvětvích (v Kčs): ČSSR

Rok	Průmysl	Stavebnictví	Školství a kultura	Zdravotnictví
1960	1442	1521	1293	1188
1965	1573	1700	1363	1233
1967	1680	1870	1529	1407

Otázky:

- Co vypovídá tato tabulka o prioritách vlády v 60. letech?

TABULKA 6: Index reálných mezd (1958 = 100)

Tento index nesrovnává reálné příjmy, ale sleduje jejich relativní růst: tj. dynamiku růstu životní úrovně v evropských státech

Rok	Švédsko	Francie	Itálie	SRN	Rakousko	VB	Švýcarsko	ČSSR
1960	109	103	105	115	112	103	106	110
1965	140	163	138	157	130	104	128	116
1966	xxx	174	140	163	142	105	132	119

- Co vypovídají tato čísla o růstu v Československu ve srovnání se Západními státy?
- Co asi bylo příčinou rychlého růstu na Západě a z jakého důvodu se nedařilo tento růst v Československu napodobit?

TABULKA 7: Úroveň produktivity práce (Československo = 100)

Tento index sleduje úroveň produktivity jednotlivých zemí ve vztahu k ČSSR

Rok	ČSR	USA	SSSR	SRN	Francie	NDR	Polsko	VB
1950	100	340-487 ¹	103-124	135-152	113-120	88-92	83	132-139
1960	100	246-325	109-132	109-122	110-117	98-102	99	89-92
1964	100	250-330 ²	118-143	118-133	11-118	109-114	106	91-95 ³

Otázky:

- Jaký byl trend ve vývoji produktivity práce v ČSSR? Porovnejte nejen se západními, ale i s východními státy.

¹ několik odhadů

² mimořádná úroveň produktivity USA na začátku 50. let byla dána především nárůstem, který USA měly v důsledku rozvoje ekonomiky za války. Poté co ostatní země začaly budovat svůj průmysl, tento nárůst se začal snižovat

³ snižující se produktivita práce ve Velké Británii souvisí především s politikou tzv. plné zaměstnanosti v rámci Welfare state.

Modelové odpovědi:

1. Pokuste se interpretovat důvody vysokého tempa růstu v 50. letech a jeho postupný pokles
Vysoký růst v 50. letech byl dán především specifickou strukturou ekonomiky a specifickou povahou nutných vstupů. 50. léta byla dobou rozmachu těžkého průmyslu, který potřeboval množství nepříliš kvalifikované pracovní síly, velké množství energie a měřítko úspěchu byla spíše kvantitativní: množství vyprodukované oceli. Pro tento typ ekonomiky byly centrální plánovací aparáty vyhovující, neboť umožňovaly mobilizovat dosud neproduktivně využitě pracovní síly (ženy, zemědělci, mládež, ...). Když byl tento typ růstu vyčerpán, dostavily se problémy.
2. Určete na základě tabulky, na jaký typ průmyslu byl kladen důraz
Na těžký průmysl.
3. V 50. letech byly mzdy nivelizovány. Co můžeme vyvodit na základě této tabulky?
Z tabulky je zřejmé, že dochází k postupnému zlepšení příjmů, zvolna se zvyšují počty lidí s vyššími příjmovými kategoriemi, ovšem stále panuje značná nivelizace, tj. malá mzdová diference.
4. Co vypovídá tato tabulka o prioritách vlády v 60. letech?
Mzdy v průmyslu a ve stavebnictví jsou výrazně vyšší než mzdy ve školství. Zde je počátek finančního podhodnocení školství.
5. Co vypovídají tato čísla o růstu v Československu ve srovnání se Západními státy?
Až na Velkou Británii zaznamenávají západní státy daleko vyšší růst⁴
6. Co asi bylo příčinou rychlého růstu na Západě a z jakého důvodu se nedařilo tento růst v Československu napodobit?
Tato čísla lze využít jako vstup do problematiky ekonomiky v 60. letech. Zaostávání československé ekonomiky bylo dáno především neschopností plánované ekonomiky přejít na kvalitativně vyšší úroveň ekonomiky danou důrazem na kvalitu, nikoli kvantitu a rozvojem odvětví vyžadujících vysokou kvalifikaci a pružné řízení (elektronika, audioteknika, ...)
7. Jaký byl trend ve vývoji produktivity práce v ČSSR. Porovnejte nejen se západními, ale i s východními státy
Produktivita práce v ČSSR zaostávala nejen za západními státy, ale postupně i východoevropskými.

⁴ Slabý hospodářský výkon Velké Británie souvisel s hospodářskými potížemi, ve kterých se ostrovní ekonomika nacházela v důsledku příliš rozsáhlých sociálních programů v rámci tzv. Welfare state na straně jedné a dobíhajících imperiálních zájmů na straně druhé. Více viz

<http://www.euroskop.cz/8613/1472/clanek/vznik-a-vyvoj-britskeho-welfare-state-ve-40--60-letech-20-stoleti-iii/>